



DLA LASU, DLA LUDZI

4 W KLIMACIE PRZYRODY



12 LAS MNIE RUSZA



20 Z NATURY RZECZY



# JEDEN LAS, TRZY FUNKCJE

W Polsce niemal każdy fragment lasu, poza rezerwatami i parkami narodowymi, to las wielofunkcyjny. Co to oznacza? Że jest jednocześnie **ostoją przyrody** (funkcja przyrodnicza) i służy człowiekowi na dwa sposoby: zapewniając **miejsce do rekreacji, turystyki i edukacji** (funkcja społeczna) oraz **doświadczając drewna i innych produktów** (funkcja gospodarcza).

Nie oznacza to oczywiście, że w tym samym czasie każdy fragment lasu ma pełnić wszystkie trzy funkcje naraz. W pewnych miejscach, zależnie od ich charakteru, niektóre funkcje mogą dominować. Wiele zależy także od wieku lasu. Od posadzenia młodych drzew do ich leśnej pełnoletności, czyli 100–120 lat, minie około pięciu ludzkich pokoleń. Z czasem będą się zmieniać drzewostany, a wraz z nimi ich dominujące funkcje.

Las wielofunkcyjny jest niczym mozaika, którą tworzą różnorodne drzewostany. W jednym miejscu rosną te najmłodsze, posadzone tam, gdzie niedawno zostało pozyskane drewno. W kolejnym znajdują się obszary podmokłe, wyłączone z użytkowania. Jeszcze gdzieś indziej rośnie dojrzały bór sosnowy, z którego pozyskamy drewno. A dalej piękna buczyna pełna grzybów. Leśnik steruje tą układanką, dbając o to, by równowaga między trzema funkcjami lasu została zachowana.

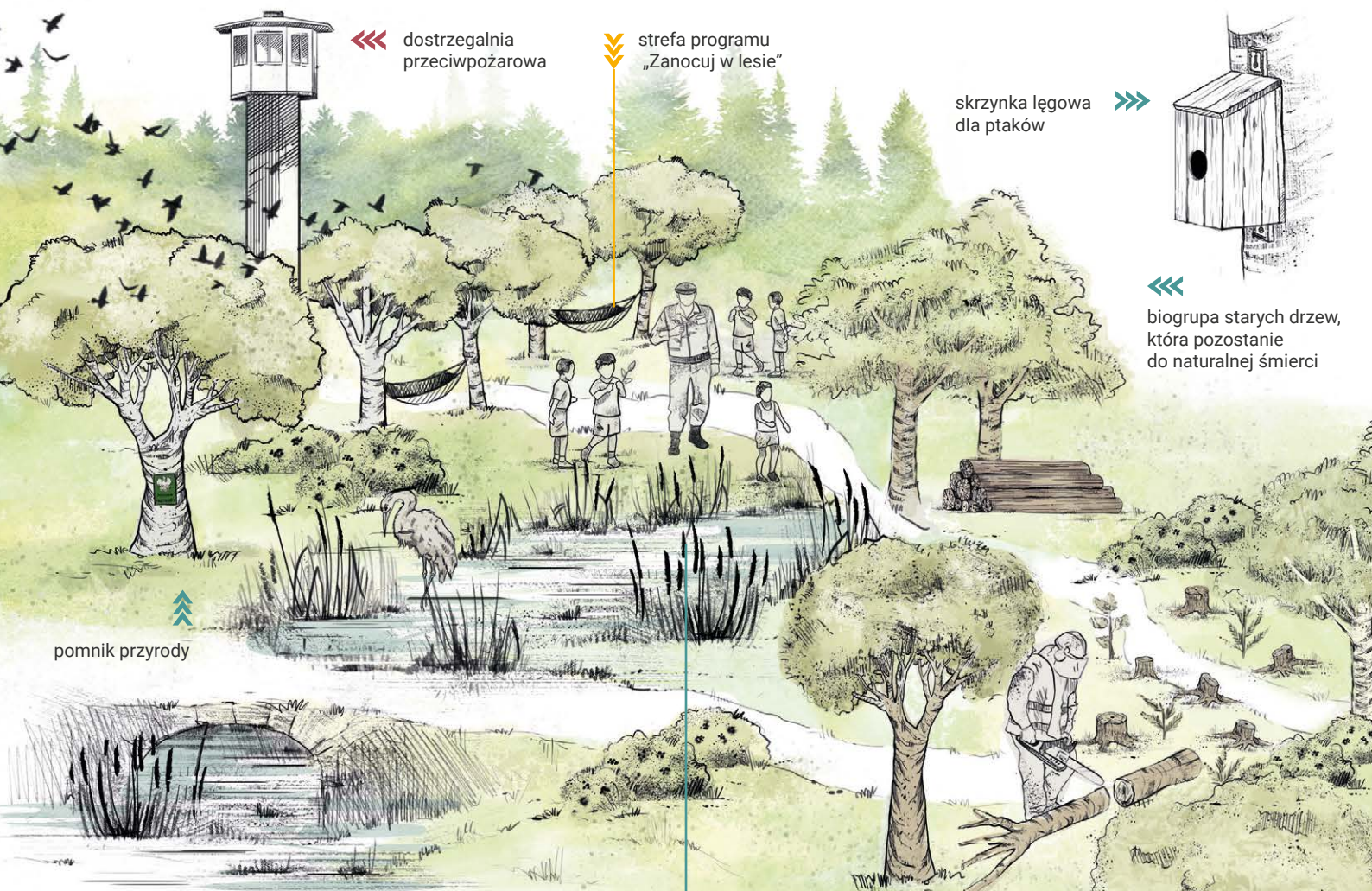
Testem na to, czy leśnictwo wielofunkcyjne się sprawdziło, było wdrożenie w Polsce sieci Natura 2000. Lasy zarządzane przez Lasy Państwowe okazały się na tyle wartościowe przyrodniczo, że aż 38 proc. ich powierzchni zostało objęte tą formą ochrony.

A może jednak na stałe rozdzielić lasy przeznaczone do rekreacji i obserwacji przyrody od tych, które poświęcimy produkcji drewna? W teorii nie ma z tym problemu. Podejmując decyzję o wyznaczeniu

***Las wielofunkcyjny  
jest niczym mozaika, którą  
tworzą różnorodne drzewostany.  
Leśnik steruje tą układanką,  
dbając o to, by równowaga  
między trzema funkcjami lasu  
została zachowana.***

kolejnych obszarów bez gospodarki leśnej, można liczyć na doraźny entuzjazm i społeczny poklask. Ale by utrzymać równowagę, w pozostałych miejscach należałoby zintensyfikować produkcję drewna. Gdzie wyznaczyć te lokalizacje? Czy na pewno okolicznym mieszkańcom spodoba się, że „ich” las stanie się wyłącznie plantacją drewna?

Lasy zarządzane przez Lasy Państwowe okazały się na tyle wartościowe przyrodniczo, że aż **38% ich powierzchni** zostało objęte **siecią Natura 2000**.



dostrzegalnia przeciwpożarowa

strefa programu „Zanocuj w lesie”

skrzynka lęgowa dla ptaków

biogrupa starych drzew, która pozostanie do naturalnej śmierci

pomnik przyrody

ziemiak retencji wodnej

martwe, rozkładające się drewno

pułпка feromonowa na owady

**Funkcja przyrodnicza** to przede wszystkim zachowanie różnorodności biologicznej lasów, redukcja dwutlenku węgla, ochrona zasobów wody, przeciwdziałanie powodziom, zabezpieczenie gleb przed erozją i krajobrazu przed stepowaniem. W Lasach Państwowych znaczna część obszarów przez nie zarządzanych objęta jest różnymi formami ochrony przyrody. Znajdziemy tu 1286 rezerwatów przyrody, ok. 11 tys. pomników przyrody czy 3990 stref ochrony gatunków.

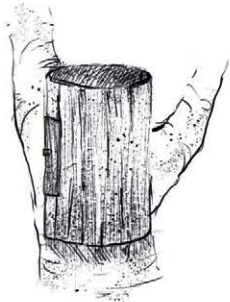
**Funkcja gospodarcza** to przede wszystkim dostarczanie nam wszystkim drewna. Las i pochodzący z niego surowiec zapewniają też pracę ok. 375 tys. osób. Większość z nich to ludzie zatrudnieni w tysiącach lokalnych rodzinnych przedsiębiorstwach – zarówno pracujący w lesie, jak i w zakładach przerabiających drewno i produkty drewnopochodne. Łącznie przemysł drzewny wytwarza 2,3 proc. PKB naszego kraju.

Dzięki **funkcji społecznej** lasów Polacy mają możliwość obcowania z naturą i spędzania wolnego czasu na łonie przyrody. Na swoje potrzeby można w lesie państwowym zbierać grzyby czy jagody. Do dyspozycji społeczeństwa leśnicy oddali i utrzymują ponad 20 000 km szlaków pieszych, prawie 4000 km szlaków rowerowych, około 3200 parkingów leśnych i miejsc postoju oraz ponad 600 pól biwakowych i obozowisk. To także bezpłatna oferta edukacyjna LP – ponad 1000 ścieżek dydaktycznych, blisko 600 wiat edukacyjnych oraz ponad 300 izb edukacyjnych oraz ośrodków edukacji leśnej.



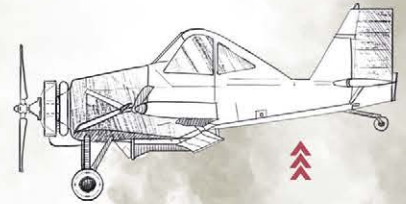
ptaki chętnie korzystają ze specjalnie dosadzanych drzew i krzewów owocowych

# TRZY FUNKCJE, JEDEN LAS

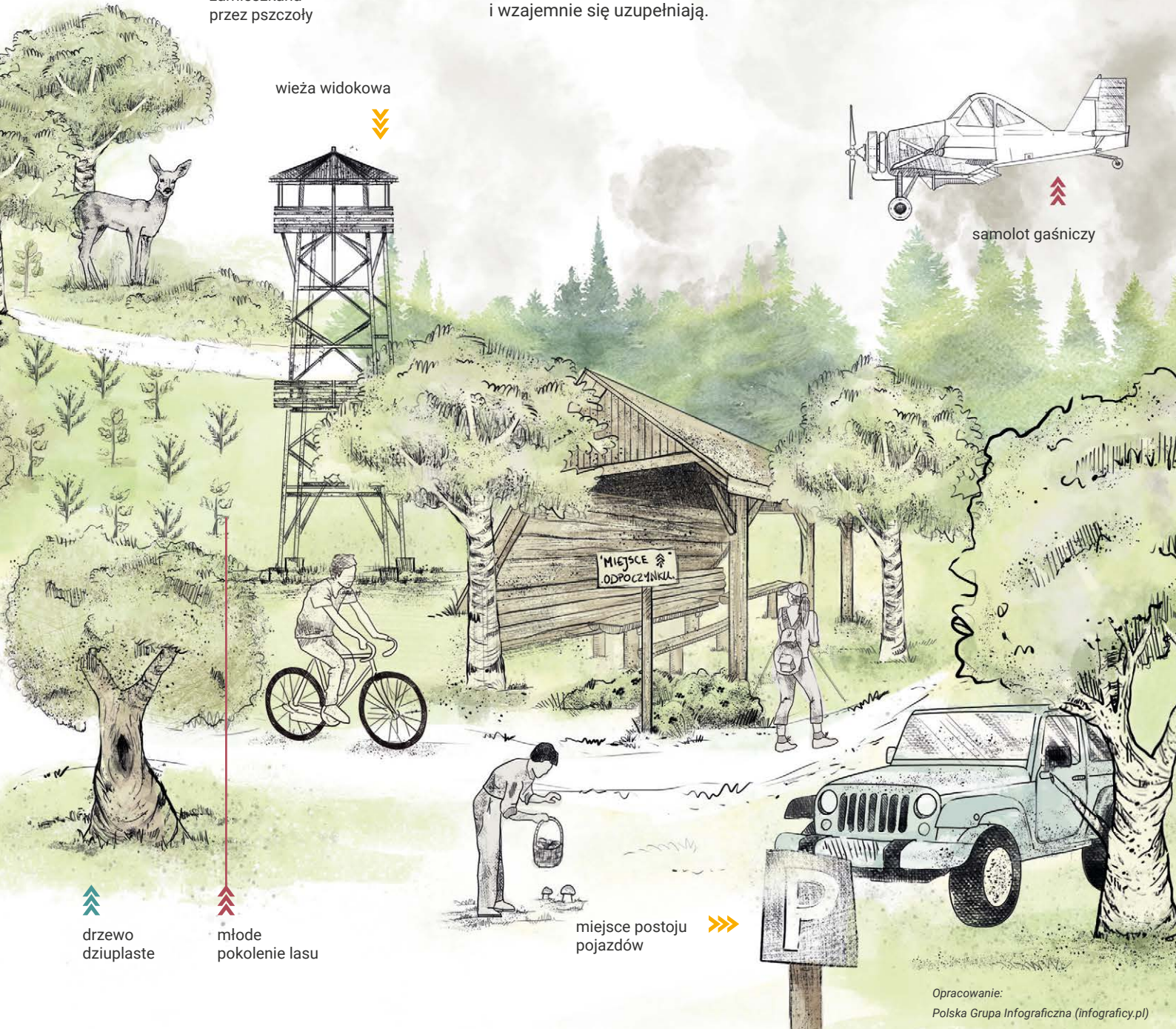


kłoda bartna  
zamieszkała  
przez pszczoły

wieża widokowa



samolot gaśniczy



drzewo  
dziuplaste



młode  
pokolenie lasu

miejsce postoju  
pojazdów



Opracowanie:

Polska Grupa Infograficzna (infograficy.pl)

## **dr Andrzej Kruszewicz**

lekarz weterynarii,  
przyrodnik, zapalony  
ornitolog, gawędziarz.  
Od 2009 r. jest dyrektorem  
warszawskiego zoo,  
zainicjował powstanie tam  
azyłu dla ptaków. W Radiu  
dla Ciebie prowadzi  
audycję „Latające radio  
doktora Kruszewicza”.

Autor dziesiątek  
publikacji naukowych  
i popularnonaukowych,  
z których na szczególną  
uwagę zasługują książki  
ornitologiczne.



# W KLIMACIE PRZYRODY

*Lasy rosną na niemal 30 proc. powierzchni Polski.  
Są domem dla dwóch trzecich wszystkich gatunków  
organizmów występujących w naszym kraju.  
To kluczowy element polskiej przyrody.*



DLA LASU, DLA LUDZI

“  
Od dziecka moją pasją  
były ptaki, dlatego to  
właśnie one najbardziej  
kojarzą mi się z lasem.  
Ale zdaję sobie sprawę,  
że las to nie wyłącznie  
przyroda.







# Co mi daje las

Jako młody człowiek nie tylko interesowałem się ornitologią, ale też pochłaniałem książki Jacka Londona, Jamesa Olivera Curwooda, uwielbiałem „Szarą Wilczycę” i „Białego Kłosa”. W przedstawionym w tych opowieściach dawnym świecie, dzikim i jeszcze nietkniętym przez cywilizację, las był nie tylko obiektem podziwu ludzi, ale też źródłem żywności, opału i schronienia. **Dzisiaj, w środku europejskiego kraju, także potrzebujemy czerpać z lasu.** Ważne, żebyśmy robili to rozsądnie i z szacunkiem.

Staram się uczyć tego moje wnuczki, dlatego często zabieram je na wycieczki do lasu. Podglądanie przyrody i gospodarki leśnej to dobra lekcja odpowiedzialności za świat. Dziewczynki zaczynają już rozróżniać pierwsze ptasie głosy. Werble dzięcioła rozpoznają bezbłędnie. Wiedzą, że obecność tych ptaków oznacza obfitość martwego drewna, owadów oraz dziupli, co świadczy o bogactwie przyrodniczym lasu, w którym się znajdujemy. Pokazuję wnuczkom kuźnię dzięcioła – miejsce, w które ptak wtyka szyszkę, aby móc wydobyć z niej nasionka. Wspólnie zachwycamy się zmyślnością lekarza drzew i zbieramy kilka rozkutyh przez niego sosnowych szyszek. Posłużą za rozpałkę w kominku. A parę szyszek olchowych przyda się do domowego akwarium, by nie rosły w nim glony. Na błotnistej drodze nad strumykiem uczymy się rozpoznawania tropów sarny, dzika, jelenia i borsuka.

W drodze powrotnej do domu natrafiamy na zrąb, czyli miejsce, gdzie wycięto drzewa. Ładnie poukładane drewno czeka na transport. Będą z niego deski i papier. Wąchamy żywiczny zapach sosnowych bali. Dziewczynki pytają nieco zmartwione, co tu teraz będzie, skoro drzewa wycięto? Uspokajam, że **leśnicy za chwilę posadzą nowe, młode drzewa, a wiatr przywieje nasiona brzoź i sosen.** W tym miejscu nadal będzie rósł las, tylko młodszy i bardziej nasłoneczniony, pełen poziomek, malin i jeżyn. Gąszcz



***Leśnictwo uczy nas, jak rozsądnie żyć w zgodzie z przyrodą i z szacunkiem z niej czerpać.***



drzewek poprzerastanych kolczastymi krzewami da schronienie gniazdom pokrzewek, rudzików, drozdów i gąsiorków. Będą się tu pasły sarny, a być może ukryją się także młode sarenki i zające.

Kiedyś, gdy moje wnuczki będą już babciami, w tym miejscu znów powstanie polana po zrębie i cykl życia lasu zamknie się kolejny raz. Może wróca tu wtedy i przypomną sobie spacer z dziadkiem?

**A las będzie trwać.**

*Andrzej Kle*



## TWÓJ LAS JEST BEZPIECZNY!

➤ Raczej nikt nie ma wątpliwości, że las jest chroniony w rezerwacie czy parku narodowym. Ale co z lasem gospodarczym, gdzie ingerencja człowieka jest o wiele większa? O niego także nie musisz się martwić. To, które drzewa zostaną tam wycięte, jest ściśle uregulowane w tzw. planach urządzenia lasu. A w miejsce wyciętych drzew leśnicy zasadzą kilkanaście nowych – rocznie w sumie ok. 500 mln młodych drzew.

➤ Najpierw leśnicy dokładnie sprawdzają, jakie drzewa rosną w danym lesie, jaki jest ich stan i jakie warunki tam panują. Po sporządzeniu planu przez wykwalifikowane firmy zewnętrzne podlega on konsultacjom społecznym, a na koniec jest zatwierdzany przez ministra środowiska.

# CZY LAS JEST ODPORNY?

W historii las musiał się mierzyć z różnymi zagrożeniami. Na najżyźniejszych siedliskach był niegdyś wycinany pod pola uprawne. Później, u progu rewolucji przemysłowej, drewno było głównym źródłem energii dla hut i maszyn parowych. Eksplozja demograficzna XIX wieku to z kolei głód ziemi, opału i budulca. Nic dziwnego, że ówcześni właściciele lasów tak je kształtowali, by rosły szybko i dawały cenne drewno. Ten kierunek

**różnych gatunków, w różnym wieku i przede wszystkim dopasowanych do siedliska. Dlatego w polskich lasach od kilkadziesiąt lat trwa wielka przebudowa.** Na żyzne gleby wracają gatunki liściaste: dęby, lipy czy klony. Od końca wojny do dziś mamy aż o połowę więcej liściastych drzew. Jest ich ok. 30 proc.

Polskie leśnictwo w porę odrobiło tę lekcję. Na naszych oczach zmienia się klimat. Gdy drzewom doskwierają susze i niszczą je gwałtowne zjawiska atmosferyczne, budowanie odporności lasu to najważniejsze zadanie, przed jakim stają leśnicy.

Ważnym elementem tej misji jest dbanie o to, by las zatrzymywał jak najwięcej wody. Świetnie służy temu tzw. mała retencja, która polega m.in. na budowaniu niewielkich zbiorników, oczek wodnych i stawów magazynujących wodę. Dzięki leśnikom powstały ich w polskich lasach już dziesiątki tysięcy.

Na lasy czyha także ogień. Gdy ryzyko pożaru jest duże, leśnicy stale monitorują wilgotność ściółki i pełnią dyżury przeciwpożarowe, żeby jak najszybciej zareagować na ewentualne niebezpieczeństwo. W walce z pożarami pomagają też wieże obserwacyjne, systemy kamer i łączności elektronicznej, samochody terenowe z agregatami gaśniczymi czy samoloty gaszące ogień z powietrza.

*Budowanie odporności lasu to najważniejsze zadanie, przed jakim stoją dziś leśnicy.*

utrzymał się także po obu wyniszczających Europę wojnach światowych. Nadmiernie faworyzowane sosny i świerki, bez towarzystwa innych gatunków drzew, tworzyły tzw. monokultury, które okazały się bardzo podatne na choroby i inne zagrożenia. W Polsce odczuliśmy to po drugiej wojnie światowej, gdy jednogatunkowe lasy zamierały z powodu zanieczyszczeń przemysłowych.

Te historie wiele nas nauczyły. **Dziś już wiemy, że stabilny i trwały las musi się składać z drzew**

Susze, powódzie, wichury – to tylko niektóre ze skutków zmian klimatu, które są groźne dla lasów.

W Polsce szczególnie dotkliwie odczuliśmy huragan stulecia z 2017 r. W ciągu kilkunastu minut

żywiół zniszczył **tysiące hektarów drzew** w pasie od Wybrzeża po Dolny Śląsk.



Fot. Mateusz Stopiński

Lasy to jedne z najbardziej zróżnicowanych zbiorowisk organizmów żywych na świecie. Pochłaniają ogromne ilości dwutlenku węgla, dzięki czemu łagodzą skutki ocieplania się klimatu.



# LASY A KLIMAT

Klimat zmienia się na naszych oczach. Postępujące globalne ocieplenie ma wiele negatywnych skutków dla naszej planety. Głównym winowajcą tych zmian jest dwutlenek węgla. To właśnie wiązanie tego gazu cieplarnianego wysuwa się na pierwszy plan, gdy myślimy o roli lasów w kontekście zmian klimatycznych. Roślinność leśna, a przede wszystkim drzewa, wychwytuje dwutlenek węgla z atmosfery, magazynując jednocześnie węgiel. Szczególnie skuteczne w pochłanianiu CO<sub>2</sub> z powietrza są drzewostany w średnim wieku, ponieważ dość szybko rosną zarówno na wysokość, jak i na grubość.

Największego magazynu węgla jednak nie widać. To gleba leśna, gdzie tego pierwiastka jest przeciętnie dwa, trzy razy więcej niż w roślinności nadziemnej. Węgiel odkłada się też w obumarłych drzewach, pozostających w lesie do naturalnego rozkładu, a także w produktach wykonanych z drewna.

**Zachowanie trwałości lasów i sadzenie nowych drzew to oczywiste działania na rzecz klimatu.**

**W Polsce od ostatniej wojny powierzchnia lasów wzrosła aż o połowę i nadal się zwiększa.** Lasy Państwowe realizują też projekt Leśnych Gospodarstw Węglowych, ściśle związany z łagodzeniem skutków zmian klimatycznych. Leśnicy testują efektywność działań gospodarczych, które mogą zwiększać magazynowanie węgla w lesie.

Jaka jeszcze jest rola lasów w łagodzeniu skutków zmian klimatu? Drzewa oczyszczają powietrze ze szkodliwych pyłów. Uwalniają też do atmosfery parę wodną, która powraca na powierzchnię Ziemi

***Po drugiej wojnie światowej trwały wielkie zalesienia naszego kraju. To głównie dzięki nim lesistość Polski wzrosła z 20,8 proc. w 1946 roku do blisko 30 proc. obecnie. Oczywiście w tamtych czasach nikt jeszcze nie myślał o łagodzeniu skutków zmian klimatycznych. Mimo to ówczesna akcja zalesieniowa była ogromnym wkładem w ten proces.***

w postaci opadów. Dzięki temu przeciwdziałają występowaniu susz. Lasy magazynują też wodę. Działają jak gąbka, która przyjmuje duże ilości wody i stopniowo je oddaje do środowiska. Jest to szczególnie ważne w kontekście coraz częściej nawiedzających nasz kraj nawałnych deszczy i susz.

## Maja Włoszczowska

z urodzenia  
warszawianka, sercem  
jeleniogórzanka.

To właśnie w Jeleniej  
Górze rozpoczęła karierę  
w kolarstwie górskim,  
tu mieszka i trenuje.

Wielokrotna mistrzyni  
Polski, mistrzyni  
i wicemistrzyni Europy,  
złota medalistka  
mistrzostw świata w MTB.  
Dwa razy zdobyła srebrny  
medal podczas igrzysk  
olimpijskich w Pekinie  
i Rio de Janeiro.



# LAS MNIE RUSZA

*Lasy to idealne miejsce do wypoczynku  
i uprawiania sportu. Leśnicy przygotowali  
w nich wiele udogodnień, takich jak parkingi  
leśne, wiaty, szlaki piesze i rowerowe.  
Zapraszamy do lasu!*



DLA LASU, DLA LUDZI

”

Moje treningi to w rzeczywistości wyczerpująca praca. Ale sprawiają mi wielką frajdę, bo jeżdżę na świeżym powietrzu i mam kontakt z naturą.







# Lubię trasy naturalne

Zarówno szybka jazda sportowa rowerem po lesie, jak i ta rekreacyjna to świetny sposób na spędzanie wolnego czasu. Zanim startowałam w zawodach i zdobywałam medale, też jeździłam na zwykłe wycieczki z moją rodziną. Spędzanie lata na rowerach górskich, a zimy na nartach stało się naszą tradycją.

**Rower to idealny środek lokomocji w lesie.** Dojedziesz nim w miejsca niedostępne dla zmotoryzowanych, a także bardziej odległe niż te, do których da się dotrzeć na piechotę. Do tego cały czas będziesz blisko natury. Uprawianie sportu w otoczeniu przyrody wspaniale mnie relaksuje, daje mojemu umysłowi odpocząć. Koła roweru gładko suną po leśnym gruncie, czuję zapach lasu i słyszę śpiew ptaków. **W dzisiejszych czasach, kiedy atakuje nas natłok informacji, czasami zupełnie zbędnych, taki odpoczynek jest nie do przecenienia.** Wszyscy jesteśmy przemęczeni tempem życia, a sport to, moim zdaniem, najlepszy sposób, by pozbyć się nagromadzonego stresu.

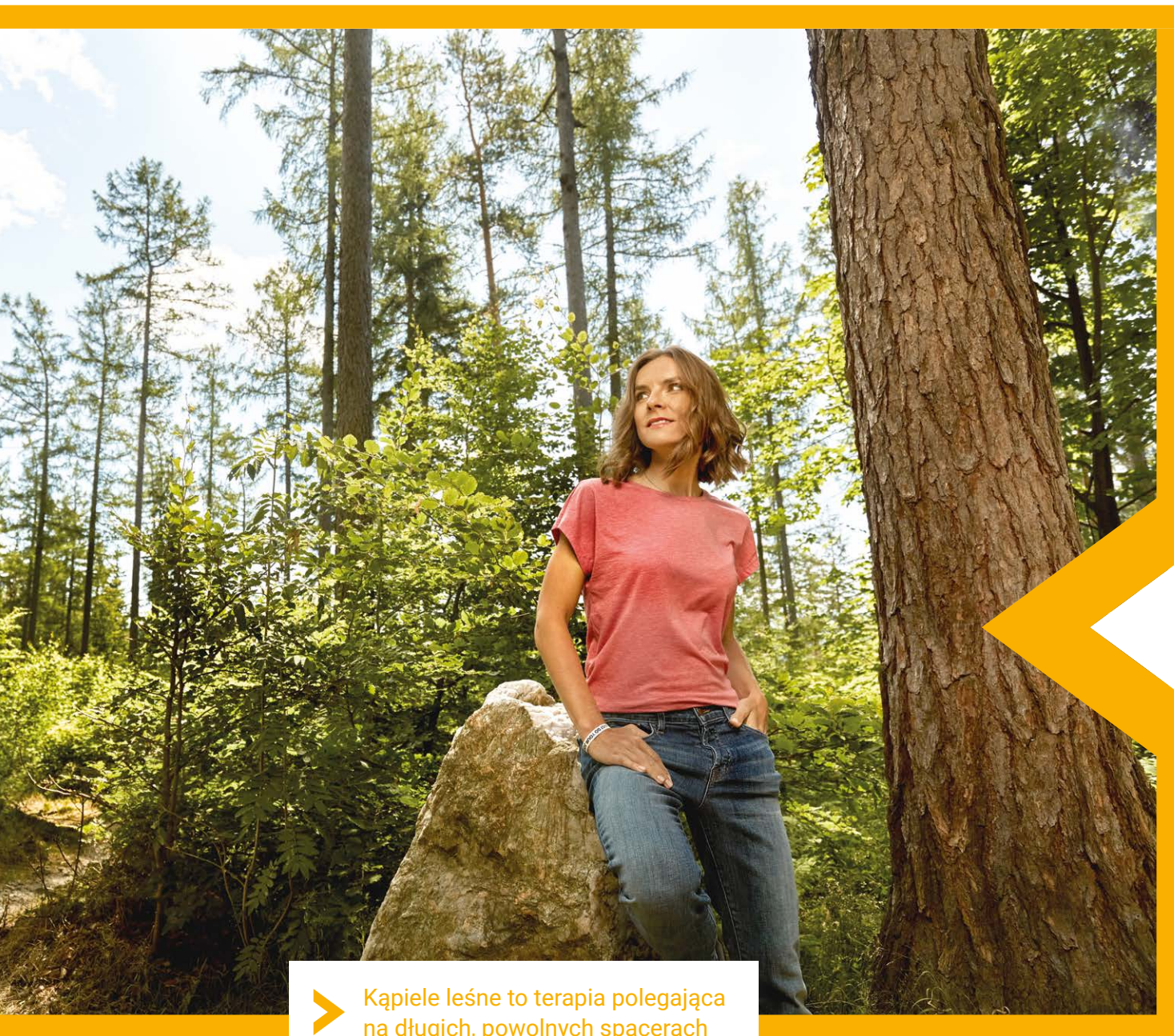
Piękne widoki podczas jazdy ładują mnie pozytywną energią. Uważam, że uprawiam jedną z najpiękniejszych dyscyplin sportu. Bo co ma dla siebie na przykład pływak? Gdziekolwiek pojedzie, wszędzie zobaczy taki sam basen. Ja w lesie za każdym razem odkrywam coś innego.

Jestem całym sercem jeleniogórzanką i zdecydowanie najbardziej lubię swoje rejony. Są świetne do jazdy na rowerze. Wystarczy, że wyjadę z domu i już jestem w lesie, w którym mogę trenować. Nie potrzebuję innych tras – u mnie są najfajniejsze! Las w otoczeniu Jeleniej Góry daje ogromną swobodę uprawiania kolarstwa górskiego, zwłaszcza że obfituje w trasy naturalne, które lubię najbardziej. Ale doceniam też single tracki. Te sztucznie wytyczone

ścieżki nadają się dla każdego. Zapewniają dobrą zabawę zarówno tym, którzy dużo jeżdżą na rowerze, jak i tym, którzy dopiero zaczynają. Na trasy w Nadleśnictwie Świeradów przyjeżdżają całe

**Ćwiczenia w lesie dają więcej korzyści zdrowotnych niż te wykonywane w hali czy na stadionie. Osoby uprawiające sport pod chmurką mają niższe ciśnienie krwi, wyższą samoocenę i lepszy nastrój. Do tego aktywność na dworze męczy mniej niż ta wykonywana w czterech ścianach i zapewnia więcej wrażeń, co pomaga w konsekwentnym realizowaniu planów treningowych. Im więc częściej ćwiczysz w otoczeniu przyrody, tym większe prawdopodobieństwo, że będziesz to robić regularnie.**

rodziny i fantastycznie spędzają tu czas. Szlaki te są naprawdę dobrze wyprofilowane, mają delikatne muldy. Jednym słowem, mnóstwo frajdy i bezpiecznego wypoczynku dla wszystkich.



➤ Kąpiele leśne to terapia polegająca na długich, powolnych spacerach po lesie, podczas których kontemplujesz leśną przyrodę i odczuwasz ją wszystkimi zmysłami.

➤ Leczenie lasem to nie wymysł. Leśne powietrze wzmacnia organizm i zwiększa odporność. Tego rodzaju kurację przepisuje się pacjentom jako lek.

# ZDROWIE Z LASU

Każde dziecko wie, że drzewa dostarczają nam tak potrzebnego do życia tlenu. Odwiedzając lasy, wspaniale dotlenisz więc swoje płuca. To jednak nie jedyny pozytywny wpływ lasów na zdrowie.

Pobył w lesie harmonijnie oddziałuje na wszystkie Twoje zmysły. Igły sosen, świerków czy jodeł intensywnie wydzielają olejki eteryczne. Ich zapach odpręża i dodaje energii. Wsłuchując się w odgłosy przyrody, odpoczywasz od natrętnych dźwięków cywilizacji. Szum wiatru, śpiew ptaków czy stukot dzięcioła pomagają Ci się wyciszyć i lepiej poczuć. Stąpając po mchu, szeleszczącej ściółce czy piaszczystej ścieżce, stopami odbierasz miękkość, chrzęsty i nierówności podłoża. Zieleni koi Twój wzrok.

**To właśnie dlatego las niweluje stres i zmęczenie, pomaga na bezsenność i migreny. Doświadczeni pandemią, przekonaliśmy się dobitnie, że kontakt z przyrodą ma też niezwykle ważny wpływ na zdrowie psychiczne, w tym na wspieranie terapii depresji.** Las pomógł nam przetrwać lockdown, okazał się idealnym wsparciem podczas izolacji.

Także dlatego, że drzewa wytwarzają jony ujemne, które neutralizują niekorzystne dla organizmu jony dodatnie, emitowane m.in. przez otaczający nas sprzęt elektroniczny: komputery, telewizory, smartfony – a tych mieliśmy w czasie lockdownu aż nadto.

Pokolenia przed nami potrafiły odnaleźć w różnych gatunkach drzew szczególne cechy sprzyjające zdrowiu. Pospolita sosna oczyszcza oskrzela, brzoza przyspiesza gojenie ran oraz niweluje zmiany reumatyczne, buk łagodzi bóle głowy i gardła. Las to także źródło zdrowej żywności, powstałej bez



Fot. Shutterstock.com/Sunrise Hunter

***Syrop z młodych pędów sosny to najprostszy do przygotowania i skuteczny lek na kaszel.***

środków ochrony roślin, takiej, które nikt nie hodował i nie uprawiał. Grzyby, jagody, zioła, dziczyzna – to elementy naturalnej diety naszych przodków, po które warto sięgnąć.



Las jest ważnym miejscem wypoczynku Polaków.

## 56 proc. mieszkańców naszego kraju bywa w lesie regularnie.

Zachęcamy do odkrywania lasu razem z leśnikami. Dla dzieci i dorosłych prowadzimy zajęcia edukacyjne: w szkołach, w ośrodkach edukacyjnych, a także na leśnych ścieżkach. Organizujemy też wiele pikników naukowych i festynów. Znajdziesz nas również w Internecie: na stronie [www.lasy.gov.pl](http://www.lasy.gov.pl) czy facebookowych profilach nadleśnictw. **Szczególnie polecamy portal [Czaswlas.pl](http://Czaswlas.pl), w którym opisano obiekty turystyczne znajdujące się na terenie Lasów Państwowych.**

Jeśli chcesz, możesz biwakować w lesie na dziko. Lasy Państwowe planują udostępnić w tym celu 600 tys. ha w 425 nadleśnictwach. Część tych obszarów jest już dostępna.



# DOSTĘPNY DLA WSZYSTKICH

Odpocznij. Odetnij się od codziennego wiru, wyczerpującej pracy, korków na ulicach i natrętnych powiadomień w smartfonie. Szum miasta najlepiej zamień na szum liści. Las to najlepszy pomysł na relaks i wytchnienie po męczącym tygodniu pełnym obowiązków.

Wystarczy najwyżej godzina, by z każdego miejsca w Polsce dotrzeć do lasu. Zajmuje on trzecią część naszego kraju, choć są rejony, gdzie jest go ponad dwa razy więcej, jak Lubuskie czy Bieszczady.

Polskie lasy są otwarte dla wszystkich. Ogromna większość z nich to lasy publiczne, do których dostęp gwarantuje prawo. W wielofunkcyjnych lasach gospodarczych, w odróżnieniu od rezerwatów czy parków narodowych, możesz wytyczyć własną trasę tak, jak zechcesz i jak pozwalają Ci Twoje możliwości. **To idealne miejsce spaceru – Ty decydujesz, w który dukt skręcić czy też kiedy zejść z niego prosto między drzewa!**

Las to świetny pomysł na przygodę z dzieckiem. Nie trzeba jej specjalnie projektować, jej scenariusz napisze się sam. Może uda się Wam wypatrzyć sarnę, jelenia albo jakiegoś drapieżnego ptaka? Ale uwagę równie dobrze skoncentrują sosnowy patyk, mrówka czy chrząszcz gramolące się przez ściółkę. Drzewa, zwalone pnie, skałki, kępy jałowca – tak idealnie dopasowanej scenografii zabaw nie wymyśli nikt poza przyrodą. A już na pewno nie odda jej nawet najlepszej rozdzielczości ekranu.

Las łączy pokolenia, których światy na co dzień coraz bardziej się oddalają. W zieleni drzew zawsze jest przestrzeń na spotkanie i wędrowkę dziadka z wnukiem i jego rodzicami. Odłóżmy smartfony, pobądźmy chwilę offline, poprzebywajmy ze sobą. Las idealnie się do tego nadaje.

*Leśne biwaki są możliwe dzięki prowadzonemu przez Lasy Państwowe programowi „Zanocuj w lesie”. Pamiętaj, żeby przestrzegać jego regulaminu.*



Fot. Shutterstock.com/Sumise Hunter

## **Sebastian Karpel-Bułecka**

założyciel i lider  
zespołu Zakopower,  
z wykształcenia architekt.

Grupa ma na swoim  
koncie siedem albumów,  
które osiągnęły status  
Złotej Płyty, a „Boso”  
zdołało potrójną Platynę.

Razem z zespołem  
czterokrotny laureat  
Fryderyków, zwycięzca  
w konkursie premier  
festiwalu opolskiego i na  
festiwalu TOPtrendy.

Muzyk realizował  
także projekty m.in.  
z sopranistką Aleksandrą  
Kurzak, Janem Kantym  
Pawluśkiewiczem,  
Vitoldem Rekiem,  
Michałem Nesterowiczem,  
Zbigniewem  
Namysłowskim czy  
Nigelem Kennedym.



# Z NATURY RZECZY

*Produkty pochodzące z lasów to synonim naturalności i zdrowego stylu życia. Leśnicy wiedzą, jak z nich korzystać w taki sposób, by zachować trwałość lasów.*



DLA LASU, DLA LUDZI



**Mam własny las na Podhalu. Mieszkam w jego sąsiedztwie w drewnianym domu i niemal w każdej chwili czuję, jak przyroda przeplata się tu z tradycją.**







# Tradycja i przyroda

Las odziedziczyłem po przodkach. Na Podhalu to częsta sytuacja. Są tu powiaty, gdzie większością lasów władają rodziny zakorzenione w regionie od wieków. Dzięki temu **dla mnie i dla sąsiadów jest oczywiste, jak korzystać z lasu w taki sposób, by trwał przez pokolenia. By tę spuściznę, którą pozostawili mi rodzice i dziadkowie, przekazać dzieciom i wnukom.** By i one mogły poczuć tę wielką satysfakcję z odpowiedzialności za własny fragment przyrody. Ale też, gdy zajdzie potrzeba, skorzystać z drewna. Z drzew, które zasadził ich dziadek czy ojciec.

Mój pradziadek był leśniczym, dziadek też zajmował się lasem. Sam zawsze dużo czasu spędzałem w lesie. Teraz opiekuję się nim jako właściciel. Kilka lat temu halny wyłamał nam sporo drzew. Musieliśmy je uprzętnąć, zagospodarować drewno, posadzić młode drzewa, żeby las się odrodził.

Góralską tradycją nasiąkałem w Kościelisku. Dlatego podobnie jak muzykę, czuję też budownictwo góralskie, dla mnie jest ono najpiękniejsze. Mój dziadek i ojciec pracowali z drewnem. Jestem nie tylko muzykiem, ale i architektem. Oba te zawody

są blisko powiązane, bo jak ktoś powiedział – architektura to muzyka zastygła w krajobrazie.

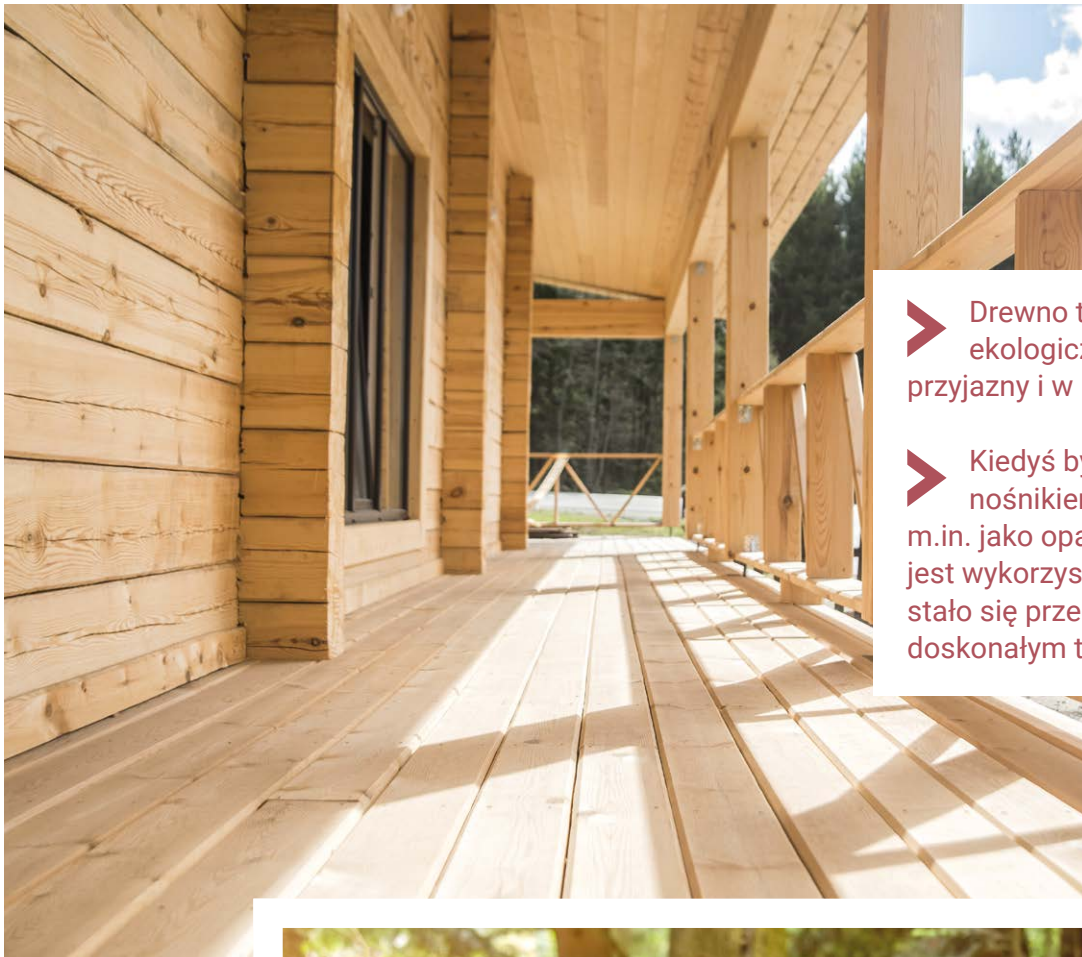
Projektuję domy. Sam mieszkam w domu z płazu świerkowego, wykonanym według mojego projektu. Drewno to naturalny budulec. Wykonany z niego dom jest przytulny, a przebywanie w nim – bardzo

**Żeby zbudować góralski dom o powierzchni 120 m<sup>2</sup>, potrzeba ok. 200 m<sup>3</sup> drewna ze 100-letnich lub starszych świerków.**

przyjemne i komfortowe. W zimie jest ciepło, a latem nie za gorąco. **Wiem, że ściany, krokwie i stropy mojego domu szumiały gdzieś niedaleko w okolicy. Znam całą ich drogę: od małych sadzonek po moment, gdy trafiły w ręce drwali i cieśli.** Ręce mojego ojca stolarza. Dzięki korzeniom tych drzew tkwię mocno w tradycji. Warto ją eksponować, bo czyni twórczość bardziej oryginalną.

**Co piąte drzewo leśne** w Polsce należy do osób prywatnych. Swój kawałek lasu posiada przeszło milion rodzin. Najwięcej jest ich na Podhalu i na Mazowszu.

Sebastian Karpień  
Buteckie



➤ Drewno to surowiec ekologiczny, naturalny, przyjazny i w pełni odnawialny.

➤ Kiedyś było głównie nośnikiem energii – służyło m.in. jako opał. Dziś już rzadko jest wykorzystywane w ten sposób, stało się przede wszystkim doskonałym tworzywem.



# PO CO NAM DREWNO?

Las jest wszechobecny w Twoim domu. Jak to możliwe? Zastanów się, ile przedmiotów w Twoim otoczeniu jest wykonanych z drewna.

Na papierze Twoje dzieci rysują portrety rodziców i uczą się stawiać pierwsze litery. Czytasz im fantastyczne opowieści wydrukowane na kartkach. Na drewnianych podłogach maluchy stawiają pierwsze kroki i wznoszą sięgające marzeń budowle z drewnianych klocków. Lubią chować się w szafie, która kiedyś była sosną czy dębem. Razem z nimi śmiesz się i wzruszasz przy stole, na którym widać, jak kolejne słoje jesionu czy buka budowały opierający się wiatrom pierś.

Jak każdy rodzic, swoim dzieciom chciałbyś przychylić nieba. I nawet jeśli cenisz współczesny design i nowoczesne materiały, to starasz się, by Twoje dzieci wychowywały się w naturalnym otoczeniu.

**Obecnie w Polsce nie pozyskuje się więcej drewna, niż las jest w stanie odtworzyć. To kwintesencja zrównoważonego użytkowania.**

A czy może być materiał bardziej przyjazny od drewna? Czy wyobrażasz sobie kołyskę wykonaną z plastiku?

***W drewnie znajdziesz to „coś”.  
Poczucie kontaktu z naturą,  
niepoddający się modom deseń  
przyrody. Nic tak nie ociepla  
wnętrza, jak elementy  
wykonane z drewna, które  
przez długi czas oddaje  
swoją kojącą zapach.***

Przez pewien czas uważano, że miejsce drewna jest w skansenie. **Nowoczesne technologie pokazały jednak, że z powodzeniem można z niego wznosić wieżowce i designersko łączyć z różnymi materiałami.** Właśnie po to, by w najeżonym elektroniką otoczeniu nie zapomnieć, że jesteśmy przede wszystkim obywatelami Ziemi.

Pamiętaj, że im dłużej będziesz korzystał z przedmiotów wykonanych z drewna, tym dłużej będzie w nich tkwił wychwycony przez liście dwutlenek węgla. Wybieraj drewniane produkty, dbaj o ich trwałość i odnawiaj je – to Twój domowy wkład w walkę z globalnym ociepleniem.

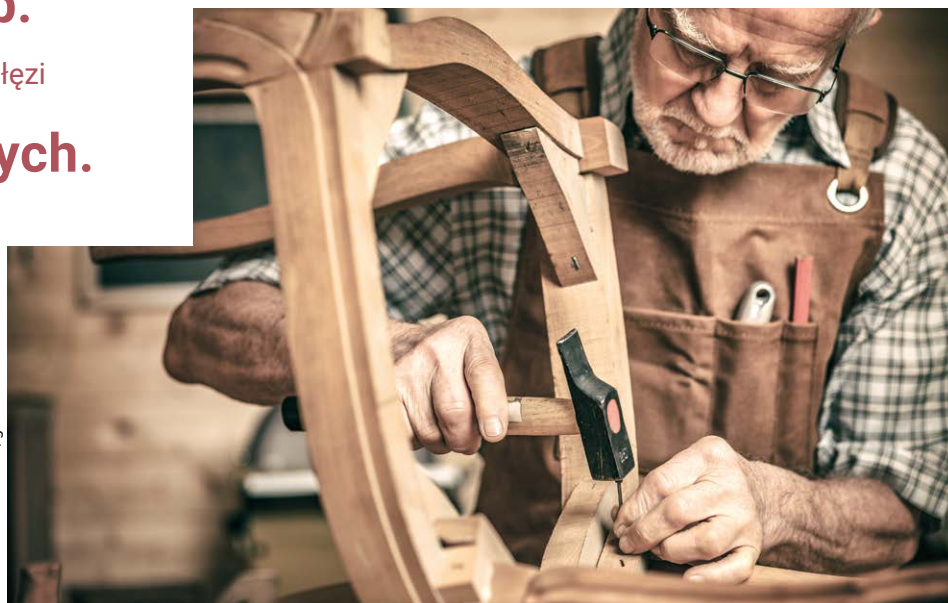


Fot. Józef Słeczka

➤ Ogółem w sektorze leśno-drzewnym zatrudnionych jest ponad **460 tys. osób.**

➤ Wartość produkcji tej gałęzi gospodarki przekracza **160 mld złotych.**

Fot. Shutterstock.com/gualtiero boffi



# LAS DAJE PRACĘ

Zapewne najczęściej wybierasz się do lasu na spacer. Ale czy zdajesz sobie sprawę, dla ilu ludzi jest on miejscem pracy? W tej grupie są przede wszystkim leśnicy. Większość znajduje zatrudnienie w Lasach Państwowych, które zarządzają trzema z każdych czterech hektarów polskich lasów. Inni pracują w parkach narodowych, w starostwach, gdzie

odpowiadają za lasy należące do osób prywatnych i samorządów, a także w odrębnych przedsiębiorstwach, które inwentaryzują i planują zadania w lasach. Mniej więcej dwa razy liczniejsza jest kadra tzw. zakładów usług leśnych – wyspecjalizowanych firm, które zajmują się sadzeniem drzew, pielęgnacją lasu i pozyskiwaniem drewna. Najtrudniejsze i najbardziej niebezpieczne prace wykonują coraz częściej z użyciem nowoczesnych maszyn. Ale las nadal wymaga tradycyjnej pracy rąk.

W sumie na obszarze równym jednej trzeciej powierzchni Polski bezpośrednio w lesie pracuje ok. 100 tys. osób. To niezbyt wiele. Gdy jednak spojrzeć na las jak na początek długiego łańcucha działalności gospodarczej, okaże się, że kolejne ściśle powiązane ze sobą ogniwa sięgają znacznie dalej. Przerób produktów leśnych, na czele z drewnem, daje utrzymanie ok. 460 tys. ludzi. Leśno-drewnne gałęzie gospodarki stanowią ok. 2,3 proc. polskiego PKB. A to już niebagatelne liczby.

**Las jest więc dla sporej części polskiej gospodarki kołem zamachowym, wprawiającym w ruch wiele następnych trybów i trybików.** Polskie meblarstwo ma wiodącą pozycję na europejskich i światowych rynkach. Gospodarcze tętno lasu daje napęd także przemysłowi celulozowemu, fabrykom płyt czy dużym tartakom. Od lasu zaczyna się też sukces tysięcy rodzinnych firm: warsztatów stolarskich, zespołów cieśli wznoszących drewniane konstrukcje, lutników czy producentów zabawek.

***Dla wielu ludzi leśne zbieractwo jest źródłem utrzymania, dla gospodarki zaś ważnym czynnikiem wzrostu. Przykładowo wartość eksportu polskich jagód przekracza 400 mln zł, a grzybów borowikowatych niespełna 26 mln zł.***





Większość danych z planów  
urządzenia lasu jest dostępna  
w **Banku Danych  
o Lasach**.

Warto też skorzystać z aplikacji mBDL,  
która zawiera mapy polskich lasów  
i wiele informacji na ich temat.



# WSZYSTKO ZGODNIE Z PLANEM

Tysiące drzew, płatanina gałęzi, krzewów, gęstwina – chaos i rządy natury. Tak można by opisać las. Leśnicy, dzięki setkom lat doświadczenia i zastosowaniu nowoczesnych narzędzi, potrafią znaleźć klucz do lasu. Opisać go, zmierzyć i zaplanować w nim działania.

O ile w naturze przypadki są na porządku dziennym, o tyle w gospodarce leśnej nie ma na niego miejsca. Każdy fragment lasu w Polsce jest dokładnie pomierzony i opisany. Każdy został scharakteryzowany w tzw. planie urządzenia lasu, sporządzanym raz na 10 lat. Niezależnie, czy to teren publiczny w zarządzie Lasów Państwowych, własność miasta lub gminy, czy prywatnego właściciela. To na tyle ważny dokument, że nawet Kowalskiemu finansuje go państwo (a od kilku lat również Lasy Państwowe).

Nim powstanie plan, las jest dokładnie opisywany i dzielony na jednorodne fragmenty, by dobrą metodą działania najbardziej odpowiednie do wieku drzew, ich gatunków i siedlisk, na których rosną. Drzewa w lesie są mierzone, dzięki czemu wiemy, jaką ilość drewna można pozyskać w konkretnym miejscu. Wszystko po to, by jednocześnie zapewnić gospodarce surowiec i nie naruszyć panującej w lesie równowagi i trwałości.

Oczywiście leśnicy nie liczą drzew na sztuki. W tak dużej skali całego kraju użyteczne jest operowanie metrami sześciennymi drewna. Przy użyciu statystyki i skomplikowanych wzorów pomiaru na tzw. powierzchniach próbnych przenoszą na większe powierzchnie.

**Plan jest więc podporządkowany dobru lasu, dlatego w polskich warunkach pozyskania drewna nie sposób nazwać komercyjnym.** Gdyby takie było, w okresach koniunktury by rosło, a hamowało wraz z recesją. Tymczasem jest ono stabilne, co nie tylko gwarantuje zachowanie trwałości lasu i przewidywalne ramy działania dla firm drzewnych, lecz także służy przyrodzie.

***Plan to sztywne, 10-letnie jarzmo, stanowiące dla leśników świętość. Wiedzą, że gwarantuje trwałość polskich lasów. Że po każdej zakończonej dekadzie jego realizacji w lesie zostanie więcej drzew i więcej drewna.***

Pamiętaj, że plan powstaje także z Twoim udziałem. Podczas konsultacji społecznych możesz zgłosić do niego uwagi i mieć wpływ na jego treść. Plan podlega też procedurze strategicznej oceny oddziaływania na środowisko, a ostatecznie jest zatwierdzany przez ministra środowiska.



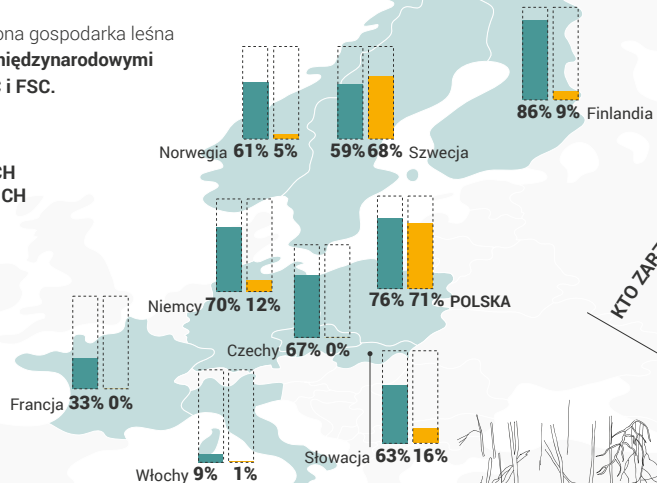
# LASY PAŃSTWOWE W LICZBACH

## O NAS

Lasy Państwowe to organizacja, która **od prawie stu lat opiekuje się większością polskich lasów**. Działa na zasadzie **samofinansowania**, czyli wszystkie koszty pokrywa z własnych przychodów, uzyskanych ze sprzedaży drewna. Ochrona lasów przed pożarami, usuwanie skutków klęsk żywiołowych, budowa infrastruktury turystycznej, ochrona przyrody – **te i wiele innych działań finansują Lasy Państwowe**.

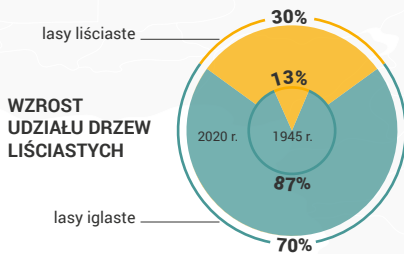
Należyce prowadzona gospodarka leśna jest potwierdzona **międzynarodowymi certyfikatami PEFC i FSC**.

## UDZIAŁ LASÓW CERTYFIKOWANYCH WŚRÓD WSZYSTKICH LASÓW



## DLA KLIMATU

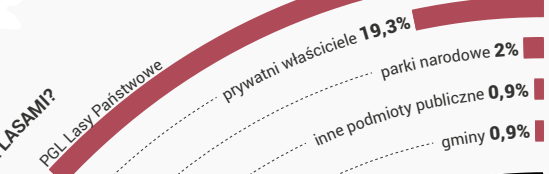
W lasach trwa wielka przebudowa, tak aby były one bardziej odporne na zmiany klimatu. Stabilny i trwały las musi się składać z drzew **różnych gatunków, w różnym wieku i dopasowanych do siedliska**. Dzięki działaniom leśników w Polsce znacznie wzrósł udział drzew liściastych.



## ZATRZYMAĆ WODĘ W LASACH

Ważnym elementem troski o klimat jest dbanie o to, by las zatrzymywał jak najwięcej wody. Dłatego od lat 90. XX w. na terenie Lasów Państwowych prowadzone są programy tzw. **małej retencji**. Jej nadmiar jest gromadzony w niewielkich zbiornikach i oczkach wodnych, a jej odpływ jest spowalniany. Na terenie lasów wybudowano **15 tys. obiektów** służących tym dwóm celom. Szacowana ilość zgromadzonej wody (z projektów realizowanych tylko w latach 1998–2015) to ok. **53 mln m<sup>3</sup>**.

## KTO ZARZĄDZA LASAMI?

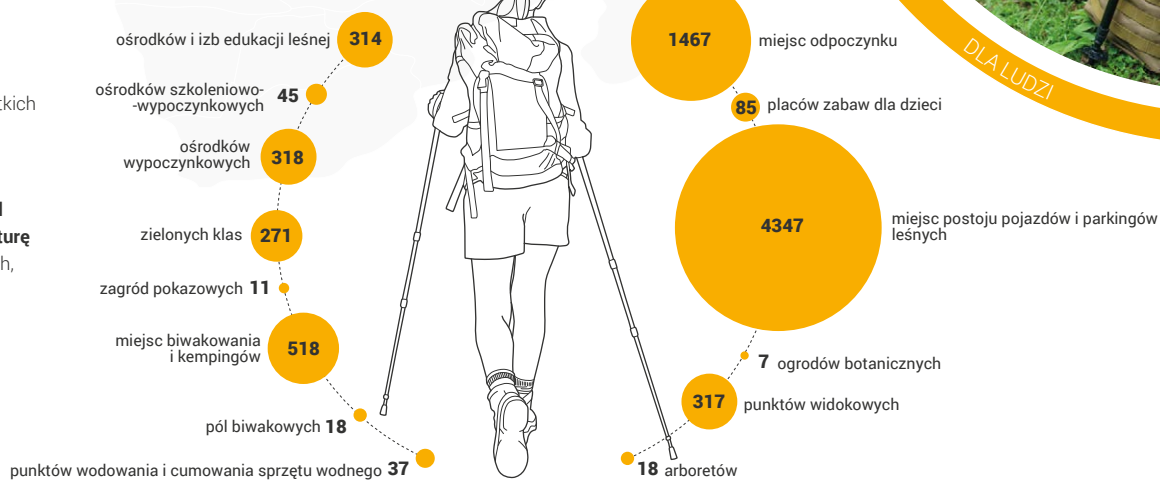


## DLA KLIMATU

## O NAS

## DLA LUDZI

Lasy państwowe są dostępne dla wszystkich i stają się coraz częstszym celem wycieczek. Leśnicy **przygotowali i nadal rozwijają infrastrukturę turystyczną** w lasach, tak by ułatwić korzystanie z nich.



## DLA LUDZI



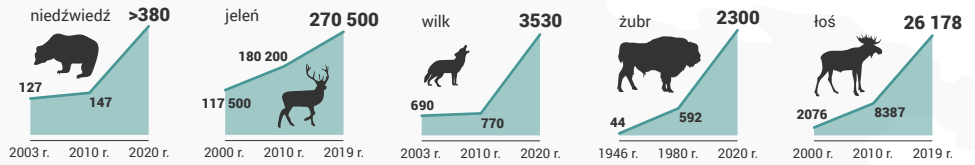
## DLA PRZYRODY

Leśnicy prowadzą gospodarkę tak, by **dostarczać na rynek drewno bez szkody dla przyrody**. Liczebności populacji dzikich zwierząt są stabilne lub z roku na rok rosną. Średni wiek lasów także się zwiększa.

### ŚREDNIA WIEKU DRZEW



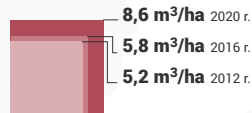
### LASY PEŁNE ŻYCIA Populacja wybranych gatunków zwierząt



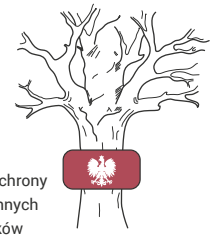
Rozkładające się drewno jest **miejscem życia dla wielu rzadkich organizmów**.

Na terenach zarządzanych przez Lasy Państwowe znajduje się:

### ILOŚĆ MARTWEGO DREWNA W LASACH



1286 rezerwatów przyrody



3990 stref ochrony dla cennych gatunków

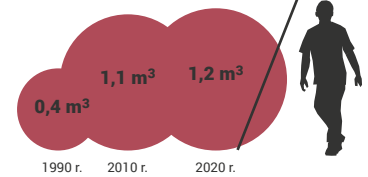
### SUROWIEC DOSKONAŁY

Co roku w Lasach Państwowych pozyskuje się **ok. 70 proc. drewna, które w tym czasie przyrasta**. Reszta zwiększa zasoby w lasach.

### ZUŻYCIE PAPIERU ROCZNIE



### ZUŻYCIE DREWNA NA JEDNEGO POLAKA



Dostarczane przez Lasy Państwowe drewno ma ogromny wpływ na rozwój polskiej gospodarki. **PKB wytwarzany przez przemysł drzewny wynosi 2,3%.**

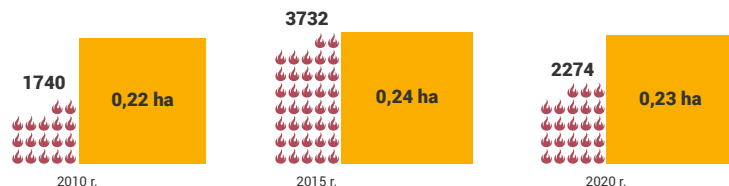
Mimo że drewno towarzyszy ludziom od milionów lat, to wciąż jest jednym z najważniejszych surowców. **Dziś jest pierwszym wyborem świadomych konsumentów.**

### W DOBRYCH RĘKACH

Polska jest na 3. miejscu, po Portugalii i Hiszpanii, pod względem liczby powstających w lasach pożarów. Jednak już powierzchnia przeciętnego pożaru jest u nas dużo mniejsza. To dowód, że **system zabezpieczenia lasów przed tym żywiołem jest bardzo skuteczny**.

### SKUTECZNA OCHRONA PRZED POŻARAMI

🔥 liczba pożarów      🟡 przeciętna powierzchnia jednego pożaru



Co roku leśnicy sadzą blisko **500 mln drzew**



Fot. Daniel Klawczyński/Borium




**ECHA LEŚNE**



 /LasyPanstwowe



 /lasy\_panstwowe



 między  
**drzewami**  
PODCAST



[www.lasy.gov.pl](http://www.lasy.gov.pl)



 @LPanstwowe



 YouTube Echa Leśne



 YouTube Lasy Państwowe



# Las Państwowe

Centrum Informacyjne Lasów Państwowych  
ul. Grójecka 127, 02-124 Warszawa  
e-mail: [cilp@cilp.lasy.gov.pl](mailto:cilp@cilp.lasy.gov.pl)  
[www.lasy.gov.pl](http://www.lasy.gov.pl)

ISBN 978-83-65659-69-9

Tekst: Rafał Zubkowicz  
Redaktor prowadzący: Anna Wikło  
Projekt graficzny: Marta Krzemień-Ojak  
Zdjęcie na okładce: Tomasz Dębiec  
Druk i oprawa: ORWLP w Bedoniu



DLA **LASU**, DLA **LUDZI**

[www.dlalasudlaludzi.pl](http://www.dlalasudlaludzi.pl)